

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cavssa Helvetica Orthodoxae Fidei

Murner, Thomas

Lucernae, 1528

VD16 M 7034

Qvintvs Argvens Oecolampadivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29525

COLLATIO XXXIII.

dñm prædicantem ostendere, quale sacrificiũ cessabit annis
tribus cum medio, aut missã sacrificium esse sinet.

QVINTVS ARGVENS
OECOLAMPADIVS.

Pater omnis misericordiã gratiosã nos inducat, per spiri-
tum filij sui in omnem ueritatẽ, Amen. Secundus articu-
lus doctoris Eckij, hoc uerboꝝ tenore cõprehenditur. Quæ
(intelligo corpus & sanguinẽ Christi) &c. Dñe doctor quia
uos iactatis ecclesiã Christianã, bene uobis notũ est, sicut &
Paulus ad Corinth. scribit, nos non habere consuetudinem,
neq; ecclesiã Dei, ut cõtendamus seu litigemus. Et ad Timo.
scribit seruũ dñi nõ esse debere litigiosum, sed mansuetũ, doc-
cibilem, qui etiã & malos sufferre possit, & his diebus multa
præcesserunt, quæ intermissã melius fuisset. Peto quo possit
esse magis pacifice, patienter a nobis ambobus rem geri, de
primo articulo protestãs me in eo nolle cõprehẽdi, sed is iam
sepositus sit atq; finitus. Querẽs hic a D. Eckio, a quo offerri
debeat corp⁹ & sanguis Christi, a sacerdote uel a Christo, aut
ab eis oibus, sed nullũ illoꝝ apud eum scripturis aptabitur.

D. ECKIUS.

In nomine tuo dñe Ihesu Christe, Amen. ~~A~~ quaestionem
dñi doctoris quis in missa offerat. Respondeo sacerdotes qui
missas celebrant a tempore ascensionis dñi nostri Ihesu Chris-
ti per uniuersum orbem sacrificarũt seu obtulerunt, sicut mi-
nistri Christianã ecclesiã, non excluso uero offerendi magis-
tro Ihesu Christo. Quanq; aut nos in ecclesia in uera simus
possessione, fere mille quingentis annis, sic ut nulla probati-
one egeamus, propter superabundantiã tamen, ut probi in-
telligant Christiani etiã & scripturas pro nobis esse, pro sacer-
dotibus induco textũ Malach. iij. ubi de aduentu Christi lo-
quit & sequit. Et sedebit conflans & emundans argentũ, &
purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ, & q̄si argentũ,
& erunt

CONCLUSIO SECVNDA.

& erunt dño offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit dño sacrificiũ Juda, & Iherusalem sicut dies seculi, & sicut anni antiqui. Hic clarũ est & lucidũ Christũ in nouo testamento sacerdotes purgasse ut offerant. Quare ecclesia ex spiritu sancto educta aliqua horũ uerborũ in canonem immiscuit.

OE COLAMPADIVS.

TRia quæsiui a D. Eckio, primũ nondũ mihi admisit, totam scilicet Christianã cõmunitatẽ talem oblationẽ facere, fortasse post non negaturus. Namq; bonæ sum sp̃ei cõmunes bonos probos Christianos propter eorũ fidem & donatã dominicæ passionis memoriã, huius rei causã non leuiore reputari, excepto tamen ordine in ceremoniarũ porrectiõẽ, quod non cuiq; incumbit ad Galat. v. sed uos om̃es unũ estis in Christo Ihesu, quare in tam sublimi dignitate, nõ inuenio alios quosq; Christianos excludendos, hæc iam demitto. Respondit tamen sacerdotũ esse munus, sed adhuc nõ probauit literis nouæ legis, in qua hoc sacrificiũ institutũ esse dicẽt, sed probare tentauit ex propheta Malachia, sed suæ causæ non deseruit. Iuxtaq; Christum recognouit ut supremũ offerẽdũ magistrũ, quod uerbũ neq; ego sufficiẽter intellexi, si de unico loquatur sacrificio, semel in cruce perfecto, aut certe si uel Christus quod die adhuc se met offerat, sacerdotũ ratiõẽ causam ostẽdit impossibilem. Omnis em̃ sacrificans altior est & sublimior, illo quod ab eo offert, nunc si corpus & sanguinẽ Christi offerrent, sublimiores reputarent oblationis causã, quã corpus & sanguis Christi, quæ utiq; a deitate non sunt segregata, quod nimiũ esset etiam cogitare. Quod uero ait hoc fieri in representando, hoc nihil aliud esset quã rememorari, in quo (credo) nemo sibi aduersabit, hic namq; propter uerba congregati non sumus. At eiusmodi rememoratio eã uim non habet, ut uiuis mortuisq; profit, quum illa per Christum sint cõpleta & expedita. Ultra dictũ Malachiæ pro me est reũte uisum intellectumq;. In fine namq; ut inducẽt; sicut dies

T

COLLATIO XXXIII.

seculi & anni antiqui. Hæc uerba tñ important, quod Aero-
nicū sacerdotiū & legale sacrificiū finē sunt habitura, & sacer-
dotiū Melchisedeq, quod multo est antiquius, iterū incipi de-
beat, & firmari debet, fœdus Leui, hic necesse erit cognoscere
fœdus Leui, & qui ueri sint filij Leui, sicut clare in ij. ca. ante
hac ostenditur, ubi de ceremonijs deus loquit̃, dicens. Ecce
ego projiciā uobis brachiū, & dispergā super uultū uestrum
stercus solemnitatū uestrarū, & assumet uos secum. Et scietis
quā nōsi ad uos mandatū istud, ut esset pactū meū cum Leui,
dicit dñs exercitū. Pactum meum fuit cum eo uita & pacis,
& dedi ei timorem & timuit me, & a facie nominis mei pau-
ebat. Lex ueritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta
in labijs eius, in pace & æquitate ambulauit mecū, & multos
auertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodiunt scien-
tiam, & legem requirunt ex ore eius. Hic reperimus sacer-
dotes coram deo, de quo postea dicitur secundū doctoris Eckij
inductiōnē, quod oblaturi sint sacrificia, in iustitia non esse
cōmunem turmam iam nominatorū sacerdotū, quorū aliqui
non multum diuinæ legis obliti sunt, exteriori unctiōne con-
tenti, & uestibus ac aliquibus præculis, quæ omnia apud pro-
phetam, ubi deest scientia Dei, stercus nominat̃. Quare hic
necesse erit clarius sacrificiū inducere, & speciale sacerdoti-
um iuxta hoc, nam hæc scriptura omnibus Christofidelibus
dicta est, sicut accipi potest ex prima epistola Petri, quæ pro-
culdubio omnibus Christofidelibus scripta est, & Christiani
eo loco nominantur electū genus, & regale sacerdotiū gens
sancta & c. Ultimo ratione supremi magistrī offerēdi scilicet
Christi. Respondeo sicut Paulus ad Hebr. viij. Si adhuc sur-
pra terram esset, net ipse sacerdos esset. Et sicut ix. cap. habe-
tur, nulla eget representatione, dicit met eum cœlum ingres-
sum, quod ibi appareat conspectui Dei pro nobis, sicut & in
epistola Iohan. ij. dicit̃, noster est aduocatus. In summa dictū
per dñm Berchtoldū inductū firmū stat atq; immotum.

D. Eckius

CONCLUSIO SECVNDA.

D. ECKIVS.

Nos Christiani qui in possessione sumus missæ, æstimabamus doctorem quum missæ sacrificiū conatur annihilare, scripturis hoc facere deberet, & tamen nullas nouas adportauit contra missæ sacrificiū dumtaxat se fundauit supra Pauli uerba, per prædicantem Bernensem inducta. Quis aut̄ eis crederet contra claras scripturas cum eorū nouo testamento, in illa equidem, quum a post Christi ascensionem semper pro sacrificio est habita, etiam & sancti martires, qui pro Christo sanguinem suum fuderunt, missa sic usi sunt, sed & omnes diuini doctores, & oēs sancti dilecti, sicut sanctus Dionisius, Ignatius, Cyprianus, martyres sancti, Athanasius, Basilus, Chrysostomus, Ambrosius, Iheronymus, Augustinus, & in cōmuni oēs sancti doctores, sæpe atq; sæpe sacrificiū in missa cōfirmarunt. Quis iā inter uos crediturus esset sanctos patres & martyres tot centenis annis epistolā ad Heb. non intellexisse, sed potius credere debemus sanctos spiritu sancto repletos, & in Christiana sancta eorū uita nos rectū & uerū intellectū uerborū Pauli docuisse. Ideoq; & uerba Pauli contra missam inefficacia sunt, quæadmodū simplicib⁹ libēter inculcarēt. Breuitatis causa mihi imponit me nō declarasse, si etiā cōmunis ecclesia offerat. Respondeo uerba mea esse clara, sacerdotē ut ecclesie ministrū offerre, ibi plane intelligit me uelle cōmunē & catholicā ecclesiā offerre, quod & clare in canone reperit. Ad dictū meū Malachiæ indicat, quasi nihil uel parū ualeat, & quod ex nouo testamēto unū ei adducā, dico dñe doctor, num? & finetis uetus testamētum etiā scripturas esse, dñs tū Ihesus scripturas esse pmisit. Præceptū mihi est scripturis rem agere, dñi mei gratiosi ad nouū testamētū me nō adegerūt. Ipse aut̄ hodie si ob reuerentiā uenerabilis sacramēti in ecclesia fuisset in cōtione audiuisset missam sacerdotibus demandatā p uerba Lucae xxij. Hoc facite in meā cōmemorationē, sicut heri cōsecrare, offerre, & māducare. Contra me argumentū

T ij

COLLATIO XXXIII.

facit sine literis sacris. Qui offert necesse est ut melior sit illo quod offert, ubi hic sunt scripturæ pro primo. Secundo si uerum esset, tunc Christus in cruce se non obtulisset, non enim est melior seipso, & Abraham non melior Isaac. Etiamque si dictum eius uerum esset, necesse esset intelligi de uero offerendi magistro, sacerdos enim solus minister est. Consequenter quod non sit missæ sacrificium ut primi sacrificij representationem prodesse mortuis illius nobis scripturas adportet. Augustinus enim ante annos centum & mille ostendit totius ecclesiæ usum. Dicitur meum Malachiæ ait pro se esse, hoc mihi rarum esset negotium, per illa enim uerba & ipse admittit prophetam indicasse ut legis cessaret sacerdotium, & reuerti debeat sacerdotium Melchisedecis, hoc nos acceptamus, rogamusque ut nos tales finat sacerdotes manere, talis inquam sacerdos Christus dominus fuit, ob quam rem neque plus petimus, quam ut nos finat Christianos esse sacerdotes. Audite quid Dauid loquat Psal. cix. Iurauit dominus & non penitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, & ex doctoris uerbis psalmistæ additis, quilibet probus Christianus facile intelliget fundamentum nostri sancti sacrificij in missa, nemo enim ostendere potest Melchisedec aliter obtulisse, quam pane & uino. Quicumque dilectus dominus noster Christus sacerdotium Melchisedec renouarit in formam meliorem, ideo offert uenerabile sacramentum sub speciebus panis & uini. Quia tamen ultra Malachiã inducit tediose cap. ij. nihil contra nos est, sed magis confirmat qualiter Deus statum sacerdotum ad seruiendum sibi delegerit, quod uero aliquos sacerdotum abusus pungit, extra continentiam est conclusionis meæ. Et quod ex omnibus uelit facere sacerdotes, nihil meam conclusionem tangit ipse, quia missæ sacrificium abnegat, contra illud scripturas inducere debet, ea tamen conditione, ne quis simplici scandalisetur. Petrus enim quando de Christianis loquitur, quod regale sint sacerdotium, internum intellexit & in spiritu, sicut & omnes Iudæi ueteris testamenti, sed præter illud oportet

CONCLUSIO SECVNDA.

oportet esse externū quoddā sacerdotiū, sicut & in ueteri lege erat, in genere Leui. Attendite pauperē bestias pascentē, qualis est sacerdos talis est & rex, quorū tamen regū multi uadunt mendicatū. Ideoq; dictū Malachia. iij. capite inductum una cum possessione, in qua est Christiana ecclesia, potenter probant sacrificiū sanctæ missæ. Quare uos probi Christiani non uos sinatis ab hoc sancto & prætioso sacrificio per nouiter intellectā doctrinā abducere ulla uia. Hoc namq; missæ sacrificiū tam est clarum & lucidū per scripturas manifestatū, sicut heri duo & hodie duo dicta induxi, quod etiam ecclesiæ aduersarij (hæreticos uolo) in plerisq; locis hoc non negant, sicut Bohemi scismatici, & qui etiā longius ab ecclesia distant Picarditæ. Si quis autē nondū ad satietatē quietaret, scripturis adhuc clari⁹ idem propheta Malachias illud ostēdit, qui inter eos ultimus fuit, & certos articulos nostræ sanctæ fidei per spiritū sanctū manifestauit ita dicēs. In abiectiōne sacrificiorū ludæorū, & acceptatione Christianorū sacrificiorū. Non est mihi (inquit) uoluntas in uobis, dicit dñs exercituū, & munus non suscipiā de manu uestra, ab ortu em̄ solis usq; ad occasum, magnū est nomen meū in gentibus, & in omni loco sacrificat, & offerri nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meū in gentibus. Hoc dictū semper ecclesia cōtra ludæos induxit, pro nostro Christiano sacrificio, sicut diuus Augustinus, Alphonsus, Samuel, Paulus Burgensis, & alij ostendunt, si igiṛ hoc dictū iam ferme mille quingentis annis cōtra ludæos fuit efficax, quare inefficax esset aduersus illos qui nobiscū in sancta ecclesia fidē susceperunt. Quūq; ecclesia sit in possessione, oēsq; Christiani ante nos hoc crediderūt, & scripta hoc clare docēt, celebraritq; diuus Iacobus apostolus missam, stat mea cōclusio uerbo dei illæsa in perpetuum.

D. OECOLAMPADIVS.

Gratia & pax a dño nostro Ihesu Christo omnibus nobis concedant, Amen. Ad meam hesternā responsionem

T iij

COLLATIO XXXV.

doctor Eckius iterum induxit suam longi temporis possessionem, sed nos hic congregati sumus in libro terræ noui & antiqui testamenti, ad inuestigandum si se possit possessionis iactare, & ne causa prolongetur, unū ab doctore Eckio peto, quatenus iuxta consuetudinem omnium doctorū Theologorum admittat, quod in sacris literis locus ab auctoritate negatiue &c. Hoc est, si quid in scripturis fundatum non sit, acceptari non debeat. Ideoque frustra contra nos clamauit in prima, sed & in ista conclusione, Affirmatiua tamen ostendi debet esse efficax & uera.

D. ECKIUS.

In nomine tuo domine Ihesu Christe, Amen. Causa petitionis dicit doctor Oecolampadius per uideri debere librum terræ nouum & uetus testamentum ita dico, sed sicut frater eius in Christo Zwinglius scribit ad Valentinum Kumber de Vrania, antiquiores uiros terræ melius & perfectius cognoscere terræ librum quam moderniores, sic & heri antiquos doctores induximus, quod terræ librum & epistolam Pauli ad Hebræos melius norint quā Lutherus, prædicans Bernenē, & doctor &c. Quumque iugiter expecto, quibus scripturis sacrificium missæ impugnetur. Quærit si locus ab auctoritate negatiue &c. hoc est, quum aliquid in scripturis non reperitur, etiam ualeat responsonem petens. Dico quicquid me docet ecclesia, iubetque, hoc ego credo, siue scriptum sit siue non, sicut est perpetua Mariæ uirginitas dies dominica præcepta, quæ in scripturis ferianda non inuenitur. Si autem doctor Oecolampadius mihi credere recuset, Zwinglio saltem credat de rebaptisatione, contra doctorem Balthasarum, rebaptisatores enim suum fundamentū in hoc locarunt, quod puerulos baptisare in scripturis non sit præceptum. Domine doctor sinite queso peregrina decidere, & contra missam scripturas aportate.

Oecolamp

CONCLUSIO SECVNDA.

D. OECOLAMPADIVS.

Causa libri possessionis terræ, huic maior fides habetur, qui scripturas cum scripturis melius comparat, siue iuuenis sit siue senex. Secundo ecclesia audit uocem pastoris, neque certa est fides ubi se quis non fundat in uerbo Dei in epistola ad Ro. iij. ubi Paulus ait, Abraham credidit Deo & reputatum est illi ad iustitiã, in quo discimus propositã Theologorum regulã. Attamen ad circumitus uitandos, decidere patiar. Ad hæc dico nos probasse nostra scripturis, & ipsæ extor-
to nihil. Respiciant uerba quid significat unicum sacrificiũ, quid significat semel, quid significat consumauit, quid significat iam sanctificatos. Item ubi est peccatorum remissio, ibi nullum est magis sacrificiũ pro peccatis Hebr. x. Aut Christi sacrificium non est perfectũ seu consumatũ ad remouenda peccata, aut si est perfectũ, nihil tunc facit nostrorum sacerdotum sacrificium ad peccata remouenda. Possessionis ratione etiam non est tam certa causa, sicut illam doctor Eckius proponit, hoc ei tamen libenter sum admissurus, rememorationẽ passionis Christi Ihesu, nominatum esse sacrificiũ, sicut & antiqui doctores nominarunt, sed hoc est gratiarũ actionis sacrificiũ pro iam accepto munere. Etsi iuxta hoc, quũ hoc modo sunt grati, etiam diuinæ gratiæ augeantur. Volumus hic possessionem contempnari, sicut fuit ab initio, eatur ad dominicã cœnam, ibi eĩ discit quid datũ sit, quidue non datũ. Certũ est cum tpe multa missæ fuisse addita, quæ ad uerã possessionem non pertinent, sicut a Christo instituta est. Scit nempe quid Pontifices addiderint in sequẽtibus annis, Introitum, Kirie eleison, Alleluia, Credo, Præfationẽ, & in Canone hinc & inde, quæ tamen ideo nõ ex toto uolo reiecisse, ubi ad emendationem deseruirent, ego taceo de alijs rebus exterioribus, ante annos quadringentos non media pars fuit sacerdotum, sicut iam in plerisque ciuitatibus episcopaliter resident, sicut etiã in Neocesariensi concilio decretũ est, cõtenti quandoque
fuere

COLLATIO XXXVI.

fuere septem habere personas in uno monasterio, sicut in Palestina & Aegypto, fuerunt nihilominus contenti duobus aut tribus sacerdotibus, iam autem omnis res euerfa est. Huius etiam testimoniū præbet, quod in cathedralibus ecclesijs ex antiquo canonici nouerunt se ad missas dicendas non obligatos. Vicarij namque longo post tempore fundati sunt, iam ubi missa in tanto esset ualore, tantaque possessione, fuissent nostri maiores ualde infidi erga suos amicos. Quare possessio ut incerta hic nobis obesse non debet per Pauli uerbū tā efficaciter ostensum, a quo ex magnis causis nobis abire non licet. Ultra dicta a D. Eckio inducta, ex toto suo proposito non deseruiūt, ut cum inflectere uult hoc uerbū, Hoc facite in meā cōmemorationem, quod Paulus, ut sibi est dictū, sufficiēter declarauit. Etiam dicta ueteris legis ex se tenebrosa, per dictū noui testamenti clarum exponi deberent, quod nondū factū est, & sibi eiusmodi dicta sufficiēter fuerunt soluta, usque ad primū dictū Malachia cap. i. Ad quod & ego postea responsurus sum, reiecit, sed absque causa unum argumentū, ubi dixi, Omnem offerentem maiorem esse illo quod offertur, petijtque illud scripturis probari, quum luce clarius sit, oporteret & tandem illi probare, decem, quinque plura esse, in seipso compertum habetur, qui aliquid eleuat & adducit, plus est eo quod adducitur uel offertur, plus inquam sacerdos est ueteris legis oue, quam offert in ueteri lege. Sue de Christo exceptiones contra me non sunt, ipse enim duas habuit naturas, & corpus suum siue humana natura, oblata per sanctum suum spiritum, uel deitatem minus est. Sicut & Ysaac, ut filius minus est Abraham patre suo. Postea hoc suam causam facit deteriorem, quod dicit sacerdotē ut ministrū ecclesie offerre, quanto enim inferior minister est, tanto minus reputabit hoc quod offertur. De Malachia post sum responsurus.

D. ECKIUS.

Domini præceptores ad hesternā & hodiernā monitionē
secundum

CONCLUSIO SECUNDA.

secundum iussionē uestrā sufficiēter intelligitis nullas cōtra missam scripturas prae manibus esse, quā ut adhuc hæreat in uerbis Pauli, tam multipliciter respondēdo solutis. Dicit ut etiā & hoc aliqd esse sinā, quod ei uetus quidā & piger canonicus dixerat, non scilicet obligari eos ad missas legendas. Si collegiatae seu cathedrales ecclesiae monasteria mansissent, sicut adhuc maior pars in Anglia manet, bene ad hoc prior esset ut missas legerent. Sed ut breuib⁹ sua uerba percurrā, profecto nouerunt & antiq⁹ qui scripturas concordare. Quod autē Abraham deo credidit, nihil probat nos ecclesiae credere non debere. Ecclesiae credo, quod & oēs probi Christiani facere debēt. Dicit me nihil probasse, quū Danielis prophetia de iuge sacrificio adhuc manet non soluta. Iterū cum Paulo redit, quem prædicās Bernēn. attulerat semel oblatus &c. Auditū est quō illud de mortali oblatione in cruce intelligat, quod semel factū est. Ipsi uero oēs in Paulo nō inueniēt, neq⁹ in ullis alijs scripturis, Christū sacramentaliter nō saepe offerri, Lutherani inducit argumentū. Si in missa etiā Christus offerret, crucis oblatio tūc sufficiēs non esset, quū tamen Paulus dicat consumauit &c. sanctificatos &c. Respondeo uerū esse mortale sacrificiū Christi esse sufficientissimū cōsumatissimū in se ipso, sed per sacramēta & bona opera eiusdē sacrificij & meriti erimus participes, sicut quū quis agrotat, quū sufficiēs est medicina apotecaria, eum nihilominus non iuuat, nisi eiusdē fiat particeps. Et hoc ut uerū sit illud probo. Quāuis em̄ Christi sacrificiū sufficiens sit & sanctificat, adhuc tñ puer ille non est sanctus nisi baptiset, per quod meritū Christi sibi comunicatur. Et sicut met Lutherani aiūt. Etsi Christus pro peccatis oim̄ satisfecit hominū, oportet nihilominus iuxta eorū opinionem, ut se homo participē faciat per fidem. Sic & nos hīc dicimus quod per missæ sacrificiū, sicut & per alia sacramenta nos participes facimus passionis & oblationis in cruce exhibitis. Præterea quasi hac forma arguta. Missa rememoratio est

COLLATIO XXXVI.

oblationis, ideoque & non est oblatio. Dico non esse nudā rememorationē sicut depingit uel in spectaculo præsentat, uel sicut die parasceues prædicat, sed cū hoc sacramentale est sacrificiū, oblatio munda, sicut dicit Malachias, & iuge sacrificium, sicut dicit Daniel. Quare dñs meus doctor sanctos doctores & martyres, non ita uiolēter inflectere deberet in suā partem cōtra eorū clara & expressa uerba, inducit Pontifices multa missæ adiunxisse, Introitū &c. Dñe doctor heæ uestra sunt litæ, quibus missam expugnando euertitis, quod prohibi patres ad hominū deuotionē augendā, & ad laudē dei aliquid addiderūt, quis hoc increpare potest, quū etiā & Lutherus cum sua nihil missa his reb⁹ carere nequeat. Ultra scripturarum loco sacerdotes libenter redderet odiosos laicis, quod plus fatis sint eorū, quū tñ hesternō die adhuc plures ipse fecerat, qñ oēs rusticos Herciniæ syluæ in sacerdotes cōsecerat, Nihil hic ad causam ista deseruiunt, sed unicū dicturus sum, quod in monasterio sancti Galli antiquus plures fuerunt monachi, quā nunc sint presbyteri in quarta parte omnis ditionis confœderatorū. Tandē ad mea uerba deflectit, uolens dñm Christū per hoc uerbum, Hoc facite, non præcepisse offerre quippe quod Paulus declararit. Respondeo ei Paulū exposuisse ad Corinth. rememorationē quæ stat in nuntiatione mortis Christi. Quod aut in hisce uerbis clare ostendat missæ sacrificiū, ex eo liquet & notū est, Euāgelistæ nāque lucide ostendunt, quō finitus sit agnus pascalis ueteris legis, & institutus agnus pascalis ecclesiæ, necesse em̄, inquit textus, erat occidi pasca. Nunc aut scriptura habet Exo. xij. agnū pascale primū offerri, & post hoc manducari, quēadmodū die dñico cū uerbulo zebah obtentū est. Quūque Christus, quærus est agnus pascalis, sicut dicit Paulus, post uetus nouū instituerat, dixit, Hoc facite in meā cōmemorationē. Quid igit aliud illis mandauit, quā ut illud nouo facerent agno pascale, quod antiquiores fecissent in ueteri, id est, offerret & ederent, sicut etiam
procul

CONCLUSIO SECUNDA.

procul dubio dñs scđm ordinē Melchisedeq illic fecerat. Et propter superabundantiā ostēdo scripturis hoc uerbulū face re etiā pro offerre accipi posse, Leuit. xxiij. Facietisq; & hircum, ubi hoc uerbulū Hebraice, Chaldaice, Græce & latine æque sonās. Et quū Poetæ tam libēter nouā fidē amplectantē etiā in optima latinitate reperiēt hoc uerbulū facite, p offerre accipi, Vergilio dicente. Cum faciā uitula, pro frugibus ipse uenito. Quod aut huiusmodi intellectus ab Apostolis fuerit acceptatus, testat Lucas in Actis xij. Apostolor; xij. cap. Ieiunantib; Christianis & offerētib; uel missam celebrantib;, dixit spiritus sanctus &c. Lucas em Græce scribens, liturgun don dicit, & cognitū est per omēs terras Græciæ usq; in præ sentē diē missa ab eis nominat liturgia tis pisteos, sicut & ego eor; græcā missam habeo scriptā, Græciq; mihi eor; ceremo nias ostēderunt. Iterū absq; literis in harenā doctor deportat suū Sophisticū argumentū, offerentē esse meliorē illo quod offerit, & quū nullas habeat scripturas, libēter mihi persuade ret, qui rem aliquā leuat & adportat, meliorē esse eo qđ por tatur, hoc pulchrū esset, tūc Mariā puerulū in templū portās, melior fuisset dño Ihesu, Luc. ij. etiā & asinus qui eū in Aegy ptum detulit, melior esset ambobus, aut certe diabolus qui ac cepto dño, eum duxit in montē exeelsam. Meā exceptionem libenter solueret si sciret, cū Christo ratione duplicis naturæ breuiter dico, quū Esaias dicit, Oblatus est quia uoluit, non solū uoluit diuina uoluntate, sed & humana, qua se scđm ra tionem conformē fecit uoluntati diuinæ, sicut met ipse apud Iohannē dicit, quod faciat sicut a patre sibi fuerat demādatū. Libenter uerbis exciperet etiā cum Abraham, quia Isaac ut fi lius minus erat. Dico quis hoc ignorat, patrē plus esse filio in patria potestate, & tamen nihilominus in naturali substantia pater nō melior est filio, quū æqualiter sint homines. Ideoq; dilecte dñe doctor, quum tam probarim clare, sicut sol in die adparet uerba Pauli non impugnare missam, sicut Bernensis

COLLATIO XXXVII.

prædicans induxerat. Igitur peto ut secundum gratiosorum dominorum nos
 scripturas inducatis contra missam, quas si non
 adportabitis, neque ego respondebo uobis, sicut ei qui in harenam
 dimicaturus non est dispositus. At si dumtaxat manere uolueritis
 erga prædicatis Bernensium inductionem, in nomine domini, cir-
 ca sua inducta ego conclusi, potestis & uos ibi permanere.

D. OECOLAMPADIVS.

Quum Dominus Eckij dicta soluentem, adhuc perstat dictum ad He-
 braeos, super quo non heremus proterue, sed cum timore
 domini inducimur. De iuge sacrificio Danielis iuxta pri-
 mas literas completum est sub Machabæis, quoniam Antiochus tantam
 persecutionem prius suscitauerat, quoniam Antiochus figura erat anti-
 christi, sicut & iuge sacrificium apud Iudæos figura erat spiritu-
 alis sacrificij, de quo ibi mentio facta est, quod in paruo fidelium
 numero cessare reputabitur, sed est obnubilatum dictum. Ad secundum
 ubi dixi sacrificium siue meritum Christi non essent sufficietia mihi
 respondendo sic obuius uenit, quod scilicet nos oporteat par-
 ticipes facere per sacramenta & opera, formosum exemplum du-
 cens de bonis speciebus ex apotheca. Dico nos participes fieri
 debere per fidem, in eiusmodi merito, quæ in nobis potest esse
 ut opera adferat, sed in missa cõtestamur nos habere talẽ fidẽ,
 qui enim absque tali fide sacramenta percipet, iudicium sibi mandu-
 caret & biberet, sicut Paulus dicit. Neque nos dicimus talẽ nu-
 dam memoriã passionis Christi in coena domini esse, uel in Chris-
 tiana missa, sicut in aliquo pascali spectaculo. Dominus inquit met
 per suã institutionem & usum madauit, quod in pascalibus non
 est factum spectaculis uel imaginibus, non parui æstimabimus
 quæ nobis dominus tam serio præcepit. Ultra huius dicti causa, hoc
 facite in meã cõmemorationẽ, hoc Paulus clare exposuit, &
 uerbula facite in meã cõmemorationẽ, simul pertinet uel col-
 ligant, quicquid hoc uerbulum facere oblationem significare debet,
 oporteret adhuc aliud uerbum adiungi, sicut stat Leuit. xxiiij, ibi
 adhuc unum habet uerbum, adponit sic sonans, facietis hircum
 lehatc

CONCLUSIO SECVNDA.

Iehato, hoc est oblationē pro peccato, & non tamponit solū
& nude. Neq; scđa exceptio pbata est, ubi fatef euangelistas
dicere de fine agni pascalis quondā oblatis, ideoq; & oportet
sacramentū offerri. Iuxtaq; dicit, hoc scđe dñico obtinuisse
seu deuicisse, quod in notatis reperiet. Dico Christū in cruce
dixisse cōsumatū est, ut inde figura cessaret, cōpleuitq; Chri-
stus figurā in cruce, & non in sacramēto, ideoq; & ipse in cru-
ce etiā oblatio fuit. Circa hoc etiā uerū est esum agni pascalis,
ob memoriā Iudæis mandatū esse, quo in gratiarū actione re-
cordarent liberationis eorū a Pharaone Aegyptiorū rege, si-
cut & nos circa sacramēta deo gratias agere debemus, quod
a diabolo liberati sumus, peccato & morte, per mortem Ihesu
Christi. Quod autē Melchisedeq inducit etiā horū sacramen-
torū figurā esse eo credēs sacrificiū probare, bene quidē uerū
est, Melchisedeq Abrahæ panē & uinū ptulisse, dum a cede
reuerteret, deuictis hostib², ob id tamen non dicit obtulisse,
nouit bene D. Eckius quō in hebræo habet. At in illo sacer-
dos erat adportans Christianā oblationē, dū deū laudabat &
dixit. Benedictus Abraham deo excelfo, qui creauit cœlū &
terram. Ultimo expōtat græcū uerbulū ex Actis apostolorū
cap. xiiij. liturgundon, quod uult sacrificio deseruire, quū il-
lud antiquā translatio nō ita exponat. Tum quod huius uer-
buli uirtus nihil cogat, sed significat diligēter inseruire, sicut
& ad Ro. xiiij. secularis potestas nominatur, liturgiton quod
est frequenter siue diligēter deo seruire. Ad Philip. ij. ca. stat
hoc uerbū liturgia tis piteos, hoc est iuge dei seruitiū fidei ue-
stræ. Etiā ad Ro. xv. inuenit, quare neq; hic apte loquit. Itē
argumēti ratione ex parte offerētis, nunq; ad sophisticandū
me diligentē adhibui, nec ibi apud æquū lectorē reperiet, oīs
sermo ponderādus est, prout inducit. Nemo em̄ negat Chri-
stum nobiliorē Mariā, quæ Christū gestauit. Hoc autē sequit
corpus uirginis Mariæ fortius & aptius fuisse quā nobile cor-
pusculū Christi Ihesu, quod tunc sua diuina uirtus ostendere

COLLATIO XXXVII.

noluit. Sic & asinus cū sua fortitudine, debilitati corpis Christi, ut fortior deferuire debuit. Ad calcē uero quod de oblatione Christi Ihesu dicit, quod etiā hūana uoluntas suā carnem obtulerit, nō cōtradico, & ad hoc sequit̄ deitatē & animā nobiliorē esse corpore. Hic iam notū est me nullis uti sēphismatibus. Ad prophetiā respondendo ad dicta prophetiā Malachia ibi iij. cap. habet, adhuc meū hesternū dictū quod extendatur ad oblatiōes iustitiā, omnes tenere iubemur pro magna uenefatiōe hoc sacerdotiū, etiā si iuxta mendicaremus, a deo em̄ hic est, solisq; dei filijs concedit̄, exterius uero ministeriū ceremoniarū sacerdotij, saepe etiā reperit̄ apud damnatos homines, uel apud filios irā, quod iterū non eā ob causam loq̄t̄ ut sacerdotes reddā odiosos, alioqui in eodē spiritus sanctus ueniret inculpādus, qui etiā multa eiusmodi dicta in sacris literis dedit non necessario dicēda. Et quod de Melchisedeq̄ illic dixerā, petit doctor ut eos esse sinā sacerdotes Melchisedeq̄, hoc illis ex corde optarim, ut uerū Melchisedeq̄ Ihesum Christū imiten̄, qui nō ex tribu Leui nasci uoluit, & nihil illis in ceremonijs a Christo mandatis peribit, si dei uerbū eos alia doceret, & ego quoq; laudarē illa. Deuenio ad dictū Malachia i. cap. ubi dicit̄ quod in omni loco offerret̄ oblatio mun-
da, & hoc dictū per Paulū expono ad Ro. xv. quū dicit̄ quod minister Christi esse debeat inter gentes ad offerendū Euangeliū dei, ut & ipsi gentes oblatio fiat deo accepta sanctificati per spiritū sanctum. Hęc uera est oblatio quā sacerdotes deo offerre debēt, si ueri fuerint sacerdotes, ut hoīes bestialiter ui-
uentes, & similes brutis & irrationabilib⁹ animalib⁹ per salu-
tiferū dei uerbū ad deū ducāt, ut oēs incēsum fierēt sacrificiū, nouāq; Christianā uitā ducerent, qd̄ etiā per panē significat, sicut ad Cor. x. habet. Nunc aut̄ ridiculū erit corā deo signis dūtaxat uti, aut in lingua non intelligibili corā populo agere, & sinere decidere uerā dei doctrinā. Hoc erat qd̄ ppheta Malachias ex p̄cepto Dei iudais exprobrarat, quod panes &
agnos

CONCLUSIO SECVNDA.

agnos offerret maculatos & oblationes cæcas, & qd' in grege
uilius erat, non qd' magnope deus curet, uel de uaccis uel uis-
tulis, ut habet Esa. i. sed in animab² hominū. Ideoq; & dicit,
qd' post in omī loco offerret oblatio munda, prius dixerat uo-
cationē Christianę cōmunitatis, quę se Christo offerri & exhi-
bet, sicut prius ipse se met obtulit, hæc p nūc respōdisse uolo.

D. ECKIVS.

In nomine tuo dñe Ihesu Christe, Amen. Breuius quo fieri
ri potest, quia D. Oecolampadius dicit uerba Pauli ad Heb.
adhuc stare. Ita dico & stabunt in perpetuū, sed nouus falsus
intellectus, deo uolēte, pstratus est, de quo me ad notariorū
scripta remitto. Et quū Danielis prophetiā induxerā, contra
prædicantē Berneñ. qui mihi non satisfecit, nouā dñs meus
doctor adportat solutionē, prophetiā dicēs iuxta literā intel-
ligi de iuge sacrificio Iudæorū, quod sub Antiocho depositū
fuerat. Hoc est (opinor) scripturas dilacerare, hanc namq;
prophetiā dilectus dñs noster Christus inducit ut adhuc im-
plendā, quō ergo sub rege Antiocho pri^o centū annis potest
impleta fuisse. Credo equidē Christū uera dixisse, ergo & ue-
stra expositio annihilabit. Non accepto illud quum parti ad-
uersæ scripturę quædā inducunt, dicūt tenebrosas & obnu-
bilatas esse, quod aut ipsi adferunt totū & lucidū atq; clarum,
ipsi met hoc dicunt. Ultra quod fidē ait nos facere participes
oblationis Christi, diuus Iacobus dicit. Nā & demones cre-
dunt, in ecclesia melior diuisio meriti Christi est per sancta sa-
cramenta & bona opera, sed hoc aliā cōcerneret materiā iam
non expediendā. Doctor mihi admittit, quod in missa nō sit
nuda memoria, sed adhuc sacrificiū recognoscere nō uult, &
in nullas cōtra illud inducit scripturas, quā ut sanctos docto-
res abducere tentat, quod possessionis missæ incerti essemus.
Breuiter quū mihi imponit cōcludere, heri aliquos sanctos
martyres & doctores enumerauī, qui in opinione sunt catho-
licæ ecclesiæ. Et si dñs meus doctor opinaret unū uel plures
esse

COLLATIO XXXVII.

esse cōtra missæ sacrificiū, offero me ut hoc in scripta redigēs,
 corā dñis meis imponat, extra hoc colloquiū sup hoc loquū
 ruri, ob tedia & causā prolongationes uitandas, egoq; illi re
 spondebo, & (ut supra dictū est) obtinebo. Ultra quū uerba
 Lucæ, Hoc facite in meā cōmemorationē, ad oblationē scdm
 ritū Christianæ ecclesiæ traxerat, erga memoriā sinere uult,
 Christiana tamen ecclesia hoc non acceptabit, sed ut euange
 lista narrāt, quod ibi dñs fecerat, panē scilicet benedicēs, gra
 tias agēs, discipulis porrexit, omē hoc ibi conclusum, sicut
 cum agno pascali hodie dictū est ad meā probationem Leuit.
 xxiiij. Facietis hircū lehato, æstimat uerbulū non absolute &
 nude dictū. Hoc me non angit, satis mihi est sentētiam hanc
 talem esse oportere, sacrificabitis hircū pro peccato uel in ob
 lationē pro peccato. Prolixā illius inductionē de agno pasca
 li, quid circa illud Iudæi cogitarint uel recordati sint, nos non
 angit, agnū em̄ pascalē ea solū de causā inducimus, quod ob
 ferri solebat & manducari, non offerri in cruce, alio qui fuis
 set melior Iudas. Ideo oportet dñm illis missæ sacrificiū demā
 dasse. Neq; ad causam facit, quod uerba Christi inducit, cō
 sumatū est, ubi de consumatione loquit scripturarū, de sua
 passione. De zebah se doctor remittit ad post habitos sermo
 nes de hoc, ad quos & ego me remitto. Cum Melchisedeq
 benter causam coloraret, dicit me bene scire quō in Hebræo
 habeat. Ita dico quia hosiah huffil est de iacet & significat pro
 ferre, quia tñ eo uult abnegare Melchisedeq panē & uinū ob
 tulisse anteq; Abrahe dedisset, nullis hoc literis facere potest.
 Dederunt quoq; & Iudæi hunc intellectū cōtra Christianos,
 quem nunc doctoris frater in Christo Zwinglius exportat,
 Melchisedeq scilicet, Abrahe ut bellatori panē & uinū in ci
 bum protulisse, uiris em̄ bellatoribus emolimenta ciborū pro
 ferre, laicorū magis est quā sacerdotū. Et clare textus ostēdit,
 quod his Abrahā nō indigebat, quia omē spoliū obtinuerat.
 Ut quid igit Moisi opus fuit ad hoc conuiuiū cōminisci, Mel
 chisedeq

CONCLUSIO SECVNDA.

Melchisedeq fuisse sacerdotē dei altissimi. Est q̄q; & heri auditū, quū Christus sacerdos est scdm ordinē Melchisedeq, ostēdī oportere quid pariformiter obtulerint, & nihil aliter dari potest pro Melchisedeq oblatiōe, quā panis & uinū. Nihil inq; iuuat doctōrē dicere Melchisedeq esse figurā Christi, quia Abrahā & deo benedixit, hoc em̄ cōmune fuit oibus sacerdotibus ueteris testamēti, etiā & patriarchis. Hunc cōmunē intellectū in ecclesia habuere sancti & diuini doctores, sanctus martyr Cyprianus in iij. epist. ij. lib. S. Hieronymus ad Euaugrium, S. Ambrosius in iij. lib. de sacramētis, Augustinus in iij. lib. de doct. Christ. Enumerat quoq; Bercherus aliquot hebraeos Rabinos, qui & ipsi eius sunt opinionis. Iam nūc cognitioni cōmendo cuiq; auditoris, si doctōri soli cū suis adherentibus sit credendū in scripturarū intellectu, uel certe mihi q̄ scripturas intelligo, scdm opinionē & mentē diuinorū doctōrū spiritu sancto illustratorū. Ultra in Apostolorū actis doctōr refert quō habeat antiqua translatiō, ministrantib⁹ illis. Mirandū est quū sui in Christo fratres nostrā antiquā ecclesiā, & usitatā interpretatiōnē Bibliā non acceptēt, uociferantes in hebræo aliter haberi, aliter in græco &c. & iam doctōr eadē translatiōe uti p̄sidiū loco. Dico hoc in textu uerbum istud p̄ oblatiōe interpretatū a uero docto & cōsummatissimo uiro Erasmo Roterodamo, quē dñs meus doctōr (ut par est) laudat & extollit, græci & latini sermonis uir expertissimus, qui in eodē libro sibi adiutor fuit & laudator, quare nunceum corrigere & increpare non deberet. Nec aduersor liturgiā etiā dici seruitutē, sicut per doctōrē est inductū, communis tñ usus sermonis græci liturgiā ponit promissæ sacrificiō, sicut S. Dionysius gerurgiā nominauit, ego scripturis cōmendo. Quia uero hoc uerbulū, melior, in, fortior, cōmutat, parū reputo, debilem em̄ sacerdotē esse oportet, qui in missa dñm deū eleuare non possit, sed & hoc scripturis cōmendo. Induxitq; Christū scdm deitatē & animā meliorē esse suo sa-

Erasmi encomium.

COLLATIO XXXVII.

ero corpore oblato. Respondeo haecenus me reperisse, eccle
 siamq; sic credidisse, qd' se Christus in cruce totus obtulerit,
 dixit em̄, animā meā pono pro ouib⁹ meis, Iohan. x. Et deita
 ti oblatuſ est, sed & hoc demitto scripturis cōmendans & do
 ctrinā Christianā. Post hæc oīa dñs meus doctor responde
 retentauit ad dicta Malac. i. & iij. cap. primo propōnens sibi
 nominari cōmune sacrificiū oīm Christianorū, quod & ego
 heri met confessus sum. Sed hoc per ministros ecclesie offeri
 q̄ sunt sacerdotes, quos p̄pheta Dauid nominat, filios Leui,
 procul dubio ea mente qd' speciale esse debeat sacerdotiū, &
 non solū cōmune ac spirituale, sicut & textus Exo. xix. osten
 dit cōmune sacerdotiū Iudeorū, & tñ nihilominus externū &
 speciale sacerdotiū est institutū Exo. xxviiij. Quū em̄ Daran
 Chore & Abiron, qui ad hoc cōsecrati non fuerāt, officii sa
 cerdotale sibi usurpassent a terra uiui deuorati sunt, Nu. xvi.
 Hoc clarū de oblatiōe missæ dictū conat' dñs meus doctor ab
 ducere cum uerbis Pauli ad Ro. xv. ubi primo mihi adparet
 textū ab eo male expositū. Quū em̄ Paulus dicit ut accepta sit
 oblatio gentiū &c. (si recte memini) interpretatus est, ut &
 gentes oblatio sint, contra cōditionē græci & latini sermonis
 pariformit' sonantē remitto me ad scripta. In hoc tñ mihi placet
 dñs doctor, quia tam misere textū nō dilacerat, sicut fecit
 Zwinglius in colloquio Thūricensi episcopi Constantiensis
 respondendo, qui uerba falsificauit, & contra prophetiæ na
 turam, dictū indicari noluit ad futurū tempus. Quod autē dñs
 meus doctor id solū conat' trahere ad spirituale sacrificiū, hoc
 illi non admitto, nisi hoc literis sacris probet, non ita tñ quod
 ipse negem in Christianitate spirituales & internas oblatiōes
 & sacrificia. Sed quod & esse oporteat externū sacrificiū, pro
 phetæ equidē antiqui, quod in spiritu sancto ostendissent ex
 terna Iudæorū sacrificia cessare oportere, sicut Esa. i. & ulti.
 Amos v. Iohe. i. Psal. xxxix. habet. Sicut & diuinus Paulus in
 ducit Hebr. x. Hoc Malachias ultimus clarius ostendit, quō
 deo

CONCLUSIO SECUNDA.

deo in eis nulla sit cōplacentia, sed futurū ut mundū sacrificiū gentiū ad fidē Christianā uenientiū in omni loco offerat, hoc externū indicat sacrificiū scdm cōmunē intellectu, & sanctorum doctorū, quod autē doctor in hoc intellectu mihi aduersat, hoc ego dimitto. Relinquens hoc cognitioni & censuræ cuiuslibet Christiani lectoris, & gratiosis dominis meis laudandis dixeris, ut ex illis eliciant quod eis & suis subditis profuturum & utile duxerint. Quibus cōcludo cum petitione & monitione ad dñm meū doctorē Iohannē Oecolampadiū, quod in hoc articulo se non segreget a cōmuni catholica & Christiana ecclesia &c. sicut in primo articulo rogatū fuit.

D. OECOLAMPADIUS.

Christus in cœna non dicit offeratis, Epistola ad Hebræos clara est, cui non cōtradicit ecclesia. Ad Melchisedeq respōdeo quod opus fecerit misericordiæ, Abraham namq; mirabile bellum intulerat, paucis multos deuicit. Quare autē Christus Melchisedeq nomine, legat vj. cap. Heb. Ratiōe antiquæ trāslationis libēter in ea quietor, ubi cum græca ueritate cōcordat. Externū sacerdotiū cum sacrificio ceremoniali sicut Christus instituit, nō denegauī. Malachiā prophetā expono cū uerbis præcedētib⁹ & sequētib⁹. Cum his oia scripturis cōquædamus, & iudicio illorū quæ uerbu dei cognoscunt.

D. ECKIUS.

Epistolam ad Hebræos esse clarā hoc admitto, sed earū intellectus est falsus. Ad mirabilē uictoriam Abrahæ concedo, sed eo magis credēdus est Melchisedeq obtulisse, deoq; gratias egisse, & hoc sacrificiū secundū temporis usum hodie non erat cōmestum, ubi diuus Paulus ad Heb. vj. exponit, quomodo Christus sit Melchisedeq, sed suæ oblationis non fecit memoriam, quia necesse non erat. Ego sacerdotiū recognosco, prout illud Christus instituit, & sancta ecclesia ferme mille & quingentis annis usa est. Apud intellectum circa Malachiā datum permansurus concludo ut prius.